



Διαφυλάσσοντας τις Συντροφικές Εφηβικές Σχέσεις (ΔΣΕΣ): Σύνδεση του πλαισίου και των κινδύνων που υπάρχουν εντός και εκτός διαδικτύου

Ενημερωτικό έγγραφο 5: Διαπροσωπική βία και κακοποίηση στις συντροφικές σχέσεις από τη σκοπιά των νέων

Χρηματοδότηση από το Πρόγραμμα DAPHNE III της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Το παρόν ενημερωτικό έγγραφο αναφέρει τα ευρήματα από συνεντεύξεις που έγιναν με νέους ανθρώπους σε πέντε ευρωπαϊκές χώρες σχετικά με τις εμπειρίες τους από: διαδικτυακό και μη διαδικτυακό έλεγχο και επιτήρηση· αποστολή σεξουαλικών μηνυμάτων («σέξτινγκ») και σεξουαλική πίεση, και σωματική και συναισθηματική βία, καθώς και σχετικά με τις απόψεις τους για το τι συνιστά μια θετική σχέση. Τα κύρια ευρήματα είναι:

- Και στις πέντε χώρες, ο διαδικτυακός και μη διαδικτυακός έλεγχος και επιτήρηση θεωρήθηκε κάτι φυσιολογικό από πολλούς/-ές νέους/-ες.
- Η φραστική κακοποίηση ήταν εκτεταμένη και γινόταν ανεκτή από πολλούς νέους και νέες· η σωματική βία ήταν επίσης κανονικοποιημένη, ιδίως όταν σχετιζόταν με τη χρήση αλκοόλ.
- Η μη διαδικτυακή σεξουαλική πίεση ήταν εκτεταμένη για ορισμένες νέες γυναίκες και στις πέντε χώρες και ήταν κανονικοποιημένη σε τέτοιο βαθμό που ορισμένες φορές δεν αναγνωριζόταν ο βιασμός.
- Νέοι άνθρωποι σε τέσσερις χώρες είχαν στείλει σεξουαλικές εικόνες του εαυτού τους και ιδιαίτερα στην Αγγλία η συμπεριφορά αυτή θεωρείτο φυσιολογική. Ο διαδικτυακός έλεγχος και επιτήρηση και η μη διαδικτυακή κακοποίηση ήταν στενά συνδεδεμένες.
- Η χρήση της κοινωνικής δικτύωσης ως μέσου για τη διάπραξη κακοποίησης έκανε εντονότερο τον αντίκτυπο.
- Ο αντίκτυπος διέφερε ανάλογα με το φύλο, με τις νέες γυναίκες να αναφέρουν σημαντικά πιο επιβλαβή αντίκτυπο από τους νέους άντρες.



ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

Ο στόχος του προγράμματος ΔΣΕΣ ήταν να καταγράψει τις εμπειρίες των ίδιων των νέων ανθρώπων από μορφές διαπροσωπικής βίας και κακοποίησης (ΔΒΚ) στο διαδίκτυο ή κατά πρόσωπο, σε πέντε ευρωπαϊκές χώρες: Βουλγαρία, Κύπρο, Αγγλία, Ιταλία και Νορβηγία (βλ. www.stiritup.eu). Το συγκεκριμένο έγγραφο εξετάζει τα ακόλουθα ζητήματα:

1. Τι είναι μια θετική σχέση;
2. Εμπειρίες ελέγχου και επιτήρησης στο διαδίκτυο και εκτός
3. Εμπειρίες αποστολής σεξουαλικών εικόνων και σεξουαλική πίεση
4. Εμπειρίες σωματικής και συναισθηματικής βίας
5. Έμφυλες διαστάσεις και συνέπειες της διαπροσωπικής βίας και κακοποίησης (ΔΒΚ)
6. Ο ρόλος των νέων τεχνολογιών στην εκτός διαδικτύου κακοποίηση.



ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Για το ποιοτικό σκέλος της μελέτης, έγιναν 100 συνολικά εις βάθος, ημιδομημένες συνεντεύξεις με νέους ανθρώπους: 91 από τις συνεντεύξεις αυτές συμπεριλήφθηκαν στην ανάλυση, καθώς δεν είχαν όλα τα άτομα άμεσες εμπειρίες βίας στις ερωτικές σχέσεις. Τα άτομα που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις συγκεντρώθηκαν από σχολεία μέσω καθηγητικά, από χώρους όπως κατασκηνώσεις νέων και εργαστήρια για νέους/-ες, ή από ειδικευμένες υπηρεσίες όπως αυτές που δουλεύουν με περιπτώσεις ΔΒΚ. Οι νέο/-ες συμφώνησαν να συμμετάσχουν και διαβεβαιώθηκαν για την εμπιστευτικότητα της συνέντευξης, εκτός εάν αποκάλυπταν σημαντική τρέχουσα βλάβη. Αν το νεαρό άτομο ήταν κάτω από 16 ετών, ζητήθηκε επίσης έγγραφη συναίνεση από τους γονείς του. Ολοκληρώθηκαν 67 συνεντεύξεις με νέες γυναίκες και 24 με νέους άντρες. Οι συνεντεύξεις ήταν δομημένες, με χρήση χρονοδιαγράμματος της συνέντευξης και σημειωμάτων (στη δημιουργία των οποίων είχαν βοηθήσει οι συμβουλευτικές ομάδες νέων) και αναλύθηκαν με τη χρήση μιας προσέγγισης-πλαίσιο, για να εξασφαλιστεί ότι θα αναγνωριστούν τα συγκρίσιμα ζητήματα και θα γίνουν κατανοητά μέσα στα συμφραζόμενα τους.



Τι είναι μια καλή σχέση;

Καλή είναι μια σχέση όπου εσύ κι ο σύντροφός σου εμπιστεύεστε πραγματικά ο ένας τον άλλο, νιώθετε ότι μπορείτε να μιλήσετε για τα πάντα και ότι μπορείτε να είστε ο εαυτός σας όταν είστε με τον άλλο... Σε μια καλή σχέση, αισθάνεσαι ελεύθερη να ενεργείς αυθόρμητα, χωρίς να σκέφτεσαι από πριν αν χρειάζεται να πεις κάτι. (Σμαράγδα, 17 ετών, Κύπρος)

Το πιο σημαντικό είναι ο σεβασμός και μετά η εμπιστοσύνη και να δίνεις στον άλλο το χώρο του. Αυτό είναι! (Σοφία, 18 ετών, Βουλγαρία)

Σχεδόν όλοι οι νέοι άνθρωποι απάντησαν στην ερώτησή μας τι συνιστά μια καλή σχέση με εκτενείς περιγραφές χαρακτηριστικών μιας υγιούς σχέσης. Μεταξύ αυτών: αμοιβαία εμπιστοσύνη· ειλικρίνεια· ουσιαστική επικοινωνία· παραχώρηση χώρου στο άλλο άτομο· συναισθηματική υποστήριξη και φροντίδα· αίσθηση ασφάλειας και αμοιβαίος σεβασμός. Η εμπιστοσύνη ήταν το πιο κοινό χαρακτηριστικό και εμφανίστηκε και στις 91 συνεντεύξεις.

Εμπειρίες ελέγχου και επιτήρησης στο διαδίκτυο και εκτός

Το πρόβλημα άρχισε όταν του είπα ότι έπρεπε να πάω στην εκκλησία ή σε κάτι δραστηριότητες με τις φίλες μου από την ενορία... οι φωνές και οι καβγάδες ήταν ο κανόνας. (Γκάρια, 17 ετών, Ιταλία)

Και στις πέντε χώρες, ορισμένα από τα νέα άτομα από τα οποία πήραμε συνέντευξη είχαν βιώσει έλεγχο και επιτήρηση, και σε τέσσερις χώρες (εκτός Νορβηγίας) ορισμένα ανέφεραν ότι είχαν χρησιμοποιήσει και τα ίδια αυτή τη συμπεριφορά. Ο διαδικτυακός έλεγχος περιλάμβανε: οδηγίες να μην συνομιλούν ηλεκτρονικά με συγκεκριμένα άτομα ή να διαγράψουν επαφές· πίεση ή εξαναγκασμό να δώσουν κωδικούς για λογαριασμούς στο διαδίκτυο· παρακολούθηση των ηλεκτρονικών τους συνομιλιών ή συνεχή τηλεφωνήματα για να ελέγξουν πού βρίσκονται. Ο εκτός διαδικτύου έλεγχος περιλάμβανε: περιορισμό των επαφών με φίλους/-ες· να υποδεικνύουν στους/στις συντρόφους τους τι να φορέσουν· να εμφανίζονται απροειδοποίητα και να αναστατώνονται, να ενοχλούνται και να θυμώνουν αν ο/η σύντροφος ήθελε να συμμετάσχει σε κάποια δραστηριότητα χωρίς αυτούς/-ές.

Η κανονικοποίηση του ελέγχου και της επιτήρησης εντός και εκτός διαδικτύου ήταν εμφανής σε ορισμένες περιγραφές. Αν και τα περισσότερα άτομα από τα οποία πήραμε συνέντευξη θεωρούσαν ότι οι αποφάσεις στη σχέση λαμβάνονταν από

κοινού και ισότιμα, στην πορεία αποδείχτηκε στις σχέσεις ορισμένων υπήρχε έλεγχος. Η αντίφαση αυτή μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι ορισμένοι νέοι και νέες αποδέχονται την ελεγκτική συμπεριφορά και τη βλέπουν σαν φυσιολογικό μέρος μιας «σημαντικής» σχέσης. Η ανταλλαγή κωδικών γινόταν αποδεκτή ως δεδομένη από ορισμένα άτομα: ο έλεγχος και η επιτήρηση αντιμετωπιζόνταν σαν ένδειξη φροντίδας, αγάπης, προστασίας:

Στην αρχή νόμιζα ότι δεν πείραζε [που με έπαιρνε τηλέφωνο για να ρωτήσει πού ήμουν και ζητούσε λεπτομέρειες, ποιον έβλεπα και τι έκανα]... μέχρι που μου άρεσε κιόλας... το έβλεπα σαν σημάδι ότι νοιαζόταν πραγματικά για μένα. (Κλαούντια, 15 ετών, Ιταλία)

Δεν είναι και πολύ ωραίο να βλέπεις στο Facebook την κοπέλα σου να κάνει «like» σε φωτογραφίες ατόμων που δεν γνωρίζει... όταν το κάνει αυτό είναι σαν να λέει ότι δεν με θέλει. (Χρύσανθος, 16 ετών, Κύπρος)

Στις περιπτώσεις όπου η ελεγκτική συμπεριφορά δεν θεωρούνταν κανονική, γινόταν εντούτοις αποδεκτή από ορισμένους νέους ανθρώπους που ήταν πρόθυμοι να αφήνουν να τους ελέγχουν προκειμένου να είναι ικανοποιημένος/-η ο/η σύντροφός τους ή να αποφεύγουν τις αντιπαραθέσεις: «*Κάνεις τα πάντα για να είναι ευχαριστημένοι*». Ωστόσο, ορισμένα από τα άτομα αυτά είχαν αρχίσει να αμφισβητούν την αποδοχή αυτής της συμπεριφοράς: «*Αν με εμπιστεύεται γιατί κάνει έτσι; Θέλει να με ελέγχει; Δεν είναι εκβιασμός αυτό;*»

Οι νέοι/-ες που είχαν καταφέρει να βάλουν τέλος στον έλεγχο και την επιτήρηση στη σχέση τους, το είχαν καταφέρει είτε αγνοώντας τα –«*μπορώ να κάνω ό,τι θέλω [ό,τι κι αν λένε]*»– είτε τερματίζοντας τη σχέση, είτε παίρνοντας από κοινού την απόφαση να έχουν και τα δύο μέλη ίση ελευθερία: «*Συνειδητοποίησε ότι αν ήθελε να έχει φίλες που να είναι σαν κορίτσια, έπρεπε να σταματήσει*».

Αποστολή σεξουαλικών εικόνων και σεξουαλική πίεση

Σε τέσσερις χώρες, ορισμένοι/-ες από τους νέους/-ες που μας έδωσαν συνέντευξη είχαν στείλει σεξουαλικές τους φωτογραφίες στους/στις συντρόφους τους. Στην Κύπρο κανένας/καμία δεν είχε στείλει εικόνα, αλλά ορισμένοι/-ες νέοι/-ες γνώριζαν άτομα που το είχαν κάνει. Το να τους ζητήσει ο/η σύντροφος μια σεξουαλική εικόνα ήταν αποδεκτό ως φυσιολογικό από τους/τις νέους/-ες στην Αγγλία (είχε ζητηθεί σχεδόν από όλους/-ες κατά καιρούς). Η αποστολή σεξουαλικών εικόνων ήταν κάποιες φορές αμοιβαία και κατόπιν ελεύθερης επιλογής, αλλά η κανονικοποίηση αυτής της συμπεριφοράς στην κουλτούρα ορισμένων ομάδων συνομηλίκων (με εξαίρεση την Κύπρο) οδηγούσε σε προσδοκίες οι οποίες ορισμένες φορές δημιουργούσαν πίεση και άγχος για της νέες γυναίκες που φοβόντουσαν ότι η άρνησή τους μπορεί να τερμάτιζε τη σχέση: «*Δεν θέλω να βάζω εμπόδια ανάμεσά μας [μη στέλνοντας γυμνές φωτογραφίες μου], αλλά συγχρόνως δεν θέλω και να πληγωθώ*». Στη Βουλγαρία, τα άτομα που έδωσαν συνέντευξη πίστευαν ότι το να

στείλουν ή όχι τέτοιες φωτογραφίες ήταν δική τους επιλογή, αλλά ορισμένα θεωρούσαν ότι είναι κάτι κανονικό για τα νέα κορίτσια:

«Το διαδίκτυο είναι γεμάτο κορίτσια 12-13 χρονών με γυμνές φωτογραφίες ή βίντεο. Για παράδειγμα, χορεύουν και γδύνονται. Ένα κορίτσι ήταν μόλις 8 χρονών και είχε τέτοιο βίντεο... Τα μικρά κορίτσια δεν καταλαβαίνουν. Νομίζουν ότι είναι κάτι φυσιολογικό» (Λόις, 17 χρονών, Βουλγαρία)

Οι περισσότεροι/-ες νέοι/-ες αρνήθηκαν να στείλουν γυμνές εικόνες τους γιατί δεν εμπιστεύονταν τους/τις συντρόφους τους και φοβόντουσαν ότι ήταν πιθανό οι εικόνες να κοινοποιηθούν όταν η σχέση θα τελειώνει:

«Ποτέ δεν έχω στείλει φωτογραφίες σε αγόρια με τα οποία έβγαίνα, ένας είχε προσπαθήσει, αλλά δεν πίστευα ότι ήταν απαραίτητο, με πήρε μια φορά μεθυσμένος και ρωτούσε γιατί δεν το έκανα... δεν τον εμπιστευόμουν, θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει αυτή τη φωτογραφία, υπάρχουν συνέπειες, αν τον χώριζα θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τη φωτογραφία εναντίον μου. (Τζούλια, 16 ετών, Νορβηγία)

Η δημιουργία και η κοινοποίηση σεξουαλικών εικόνων και κειμένου περιγράφηκε ορισμένες φορές ως «*συστηματική αμοιβαία ανταλλαγή*» (Ιταλία, κορίτσι, 16 ετών), κατά την οποία οι εικόνες μπορεί να στέλνονταν χωρίς να υπάρχει κάποια πίεση. Ακόμα, μια νέα γυναίκα περιέγραψε τον αρχικό της δισταγμό που εξελίχθηκε σε διασκέδαση, «*μετά από λίγο άρχισε να μου αρέσει κι εμένα... δεν γδυνόμουν εντελώς, αλλά σχεδόν. Μου άρεσε... νόμιζα ότι θα ήταν το μυστικό μας*». Όταν όμως τέτοιου είδους φωτογραφίες κοινοποιήθηκαν σε άλλους ανθρώπους αυτό προκάλεσε μεγάλη ταραχή, ιδίως σε άτομα από θρησκευόμενες οικογένειες ή μικρές κοινότητες.

Ακόμα και όταν οι εικόνες και τα προσωπικά μηνύματα δεν είχαν κοινοποιηθεί, η επίγνωση ότι ο/η σύντροφός ή πρώην σύντροφος τις είχε στην κατοχή του δημιουργούσε άγχος σε ορισμένα νέα άτομα, ιδίως νέες γυναίκες:

Κυκλοφορεί με «όλη της τη ζωή» στο κινητό του, έτοιμος να τη μοιραστεί με οποιονδήποτε, όποτε θέλει. (Έρικα, 17 ετών, Νορβηγία)

Κανένας από τους νέους ανθρώπους που έδωσαν συνέντευξη δεν είπε ότι είχε ποτέ ασκήσει σεξουαλική πίεση σε άλλο άτομο. Η εμπειρία να έχουν δεχτεί σεξουαλική πίεση στο διαδίκτυο ήταν φανερή στους νέους ανθρώπους στην Αγγλία, την Ιταλία και τη Νορβηγία. Η κατά πρόσωπο σεξουαλική πίεση και κακοποίηση ήταν πιο εκτεταμένη και την είχαν βιώσει κυρίως νέες γυναίκες και στις πέντε χώρες. Περιλάμβανε εξαναγκαστικό άγγιγμα, φίλημα, στοματικό σεξ και βιασμό. Η σεξουαλική πίεση ήταν κανονικοποιημένη: «*Όταν βγαίνεις με κάποιον και είσαι 15 χρονών, κάνεις σεξ*», και ο βιασμός μέσα στις σχέσεις ορισμένες φορές δεν αναγνωριζόταν: «*Ξέρω πως δεν το ήθελα, αλλά παρ' όλα αυτά έγινε, αλλά δεν το βλέπω σαν τέτοιο [βιασμό]*».

Οι νέες γυναίκες που συμμετείχαν είχαν αναγκαστεί κάποιες φορές να στείλουν πιο απροκάλυπτα σεξουαλικές εικόνες χωρίς να το θέλουν. Σε κάποιες περιπτώσεις,

συνέχισαν να το κάνουν επειδή ο σύντροφός τους άσκησε πίεση ή τις απείλησε αν δεν έστελναν περισσότερες φωτογραφίες:

Ένας άλλος τύπος είπε ότι αν δεν του έστελνα μια φωτογραφία από «εκεί κάτω» θα την ποστάριζε [τη φωτογραφία που του είχε ήδη στείλει].
(Μία, 15 ετών, Νορβηγία)

Οι περισσότερες νέες είχαν μιλήσει σε κάποιο στενό φιλικό πρόσωπο για τέτοια περιστατικά, αλλά δεν είχαν έρθει σε επαφή με την αστυνομία από φόβο για την αντίδραση των γονιών τους. Άλλα νέα άτομα ανέφεραν την κακοποίηση και την κοινοποίηση εικόνων αν ένοιωθαν βεβαιότητα για την υποστήριξη από την οικογένεια ή τους/τις καθηγητές/-ριες, αλλά μία νεαρή Αγγλίδα που το είχε κάνει παρατήρησε ότι η αστυνομία «δεν έκανε τίποτα πραγματικά, απλώς μου μίλησαν για αυτό το πράγμα και μίλησαν και σε εκείνον». (Βλ. Ενημερωτικό Έγγραφο ΠΕΕΣ 4 για εκτενέστερη παρουσίαση των τρόπων αποκάλυψης των νέων).

Εμπειρίες σωματικής και συναισθηματικής βίας

Τις χτυπάω με λόγια. Πονάει πιο πολύ. (Στεφάν, 18 ετών, Βουλγαρία)

Η μεγάλη πλειονότητα των νέων ανθρώπων που έδωσαν συνεντεύξεις και στις πέντε χώρες είχαν βιώσει συμπεριφορές που μπορούν να περιγραφούν ως συναισθηματική κακοποίηση. Σε τέσσερις χώρες (εκτός από τη Νορβηγία) μικρή ή και μεγάλη μειοψηφία περιέγραψε τη διάπραξη τέτοιων πράξεων. Η συναισθηματική βία περιλάμβανε: εξαπάτηση· μειωτικά σχόλια· ταπείνωση· προδοσία της ιδιωτικότητας· βίαια ξεσπάσματα· και ακραία απόρριψη ακολουθούμενη από αφοσίωση.

Σε πολλές περιπτώσεις, οι προφορικές προσβολές προέρχονταν και από τους δύο συντρόφους και δεν εκλαμβάνονταν γενικά ως βάνουση συμπεριφορά. Αλλά η συναισθηματική κακοποίηση μπορούσε επίσης να είναι μονόπλευρη και κανονικοποιημένη γιατί «έτσι είναι αυτός. Μου έλεγε πόσο καλή ήμουν που τον ανεχόμουν». Ωστόσο, η σημασία της συναισθηματικής βίας επισημάνθηκε τόσο από τα άτομα που την είχαν υποστεί όσο και από εκείνα που την είχαν ασκήσει:

Για να είμαι ειλικρινής, θα προτιμούσα να έτρωγα ξύλο παρά να έχω αυτόν τον συναισθηματικό πόνο, γιατί αυτά τα πράγματα δεν τα αντέχω και πολύ. (Μπέθανι, 15 ετών, Αγγλία)

Σωματική βία είχε υποστεί τουλάχιστον ένα άτομο που έδωσε συνέντευξη σε κάθε χώρα, και σχεδόν τα μισά από αυτά που έδωσαν συνέντευξη στην Ιταλία. Στη Βουλγαρία και την Ιταλία, ορισμένα νεαρά άτομα περιέγραψαν επίσης την άσκηση σωματικής βίας. Η άσκηση σωματικής βίας φαινόταν να είναι κανονικοποιημένη,

ιδιαίτερα όταν υπήρχε και χρήση αλκοόλ. Και πάλι, αυτό ίσχυε τόσο για τους δράστες όσο και για τα θύματα:

Ήταν βλακεία που τη χτύπησα, αν και δεν μετράει άμα είσαι πιωμένος... Δεν ένιωσα άσχημα γιατί [είχε αρνηθεί να χορέψει μαζί μου] από πείσμα.
(Πέτερ, 18 ετών, Βουλγαρία)

...ξέρεις, ήταν λίγο μεθυσμένος, γιατί γυρνούσαμε από ένα πάρτι, και – πράγματι– ίσως κι εγώ δεν έπρεπε να δω τα μηνύματα χωρίς να του το πω. (Μάρτα, 16 ετών, Ιταλία)

Οι νέοι άνθρωποι περιέγραφαν σχεδόν πάντα τη βία σαν μια μορφή αντιποίηση. Ορισμένοι θεώρησαν τη σωματική βία σαν μια κατανοητή αντίδραση επειδή παράκουσαν τις επιθυμίες του συντρόφου τους, παραβίασαν τον ιδιωτικό του χώρο, ή απλώς επειδή ήταν μέρος της προσωπικότητάς του: «Έλεγα στον εαυτό μου, είναι ο θυμός που μιλάει». Οι νέες γυναίκες κατηγορούσαν επίσης τον εαυτό τους για τη βία του συντρόφου τους: «Ένιωθα ότι τον ενοχλούσα κι ότι κάπως τον παρακινούσα να το κάνει». Άλλοι, όπως αυτός ο νέος άντρας από την Ιταλία, διαχώριζαν σαφώς τη συναισθηματική από τη σωματική βία: «δεν πειράζει να καβγαδίζεις και να τσακώνεσαι στα λόγια, αλλά ποτέ, ποτέ δεν πρέπει να ασκείς βία!»

Τα ζητήματα σπάνια συζητιούνταν με ενήλικους, για τους οποίους υπήρχε γενικά η αντίληψη ότι απαξιώνουν τις ανησυχίες των νέων για τις σχέσεις και περιγράφονταν να κάνουν σχόλια όπως: «είσαι πολύ μικρή για να έχεις κατάθλιψη... τα προβλήματά σου δεν είναι πραγματικά».

Ο ρόλος των νέων τεχνολογιών στην εκτός διαδικτύου κακοποίηση

Μου είχε ζητήσει να μη μιλήσω ποτέ σε ένα συγκεκριμένο αγόρι που είχε κάνει ένα σχόλιο για τις φωτογραφίες που είχα ανεβάσει στο Facebook. Μια φορά που με είδε να μιλάω με αυτό το αγόρι θύμωσε τόσο που κόντεψε να με χαστουκίσει (Τατιάνα, 16 ετών, Κύπρος)

Είναι ίσως χρησιμότερο να αναγνωρίσουμε τις νέες τεχνολογίες κακοποίησης παρά να διαχωρίζουμε συστηματικά τη διαδικτυακή με την εκτός διαδικτύου κακοποίηση, καθώς για τους νέους ανθρώπους το όριο ανάμεσα στον μη διαδικτυακό και τον διαδικτυακό κόσμο είναι ασαφές. Η παρακολούθηση μηνυμάτων μπορεί να οδηγήσει σε πραγματική σωματική βία. Μια νέα γυναίκα από την Ιταλία ανέφερε ότι δέχτηκε αλληπάλληλα χαστούκια επειδή κοίταξε το κινητό τηλέφωνο του συντρόφου της.

Τα τηλέφωνα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να αναφέρουν δραστηριότητες εκτός διαδικτύου, όπως στην περίπτωση που μια 18χρονη γυναίκα ανακάλυψε τυχαία ένα μήνυμα που είχε σταλεί στον σύντροφό της, το οποίο περιέγραφε λεπτομερώς τι είχε κάνει σε ένα πάρτι όπου δεν ήταν ο σύντροφός της. Περιέγραψε ότι ένιωσε να την «ελέγχουν όπως δεν το έκαναν ούτε οι γονείς μου!» Αυτό το SMS έγινε η αιτία μιας κατά πρόσωπο αντιπαράθεσης, καθώς «με έπεισε ότι εγώ έφταιγα που διάβαζα τα προσωπικά του μηνύματα».

Η σεξουαλική πίεση συνήθως ασκείται εκτός διαδικτύου. Αν και η ψηφιακή τεχνολογία έχει χρησιμοποιηθεί για τη διακίνηση εικόνων, ορισμένες περιπτώσεις κοινοποίησης έγιναν με την κατά πρόσωπο επίδειξη εικόνων αποθηκευμένων σε κινητά τηλέφωνα και όχι με την ψηφιακή τους προώθηση. Για κάποια άτομα, τα μηνύματα με σεξουαλικό περιεχόμενο δεν οδηγούν στην αποστολή εικόνες και η σεξουαλική οικειότητα στο διαδίκτυο μπορεί να παρακάμψει τις δυσκολίες του σεξ «στην πραγματικότητα... άλλο θέμα αυτό... μπορεί να μείνεις έγκυος... και πρέπει να βρεις και μέρος».

Η τεχνολογία έπαιξε σημαντικό ρόλο στις διαδικτυακές προσβολές: «έγραφε διάφορα πράγματα στον τοίχο του που με μείωναν» και ψηφιακούς διαπληκτισμούς όπου «σε λίγο θα λες “αχ, δεν έπρεπε να το στείλω αυτό!” Και μετά θα πρέπει να ζητήσεις συγγνώμη και μετά έχει κι άλλα». Όμως, συγχρόνως, οι νέοι/-ες προτιμούν τις συζητήσεις μέσω μηνυμάτων καθώς αυτό τους επέτρεπε να σταματήσουν για λίγο στις κατά πρόσωπο αντιπαραθέσεις «δεν έχεις την πολυτέλεια να κάνεις ένα διάλειμμα».

Έμφυλος αντίκτυπος της ΔΒΚ

Αν μια γυμνή φωτογραφία μου κυκλοφορήσει στο διαδίκτυο, δεν υπάρχει πρόβλημα... για ένα κορίτσι είναι αλλιώς... τι φήμη θα αποκτούσε... (Κάρλο, 17 ετών, Ιταλία)

Σε συμφωνία με τα ευρήματα της έρευνας ΔΣΕΣ (βλ. Ενημερωτικό Έγγραφο ΔΣΕΣ 2), ο αντίκτυπος του ελέγχου και της επιτήρησης που περιγράφηκε από τα άτομα που έδωσαν συνέντευξη ήταν έμφυλος, με τους νέους άντρες να είναι πιθανότερο να νιώσουν θυμωμένοι, να διακόψουν μια επαφή ή να τερματίσουν τη σχέση:

Την άφησα αμέσως γιατί δεν ανέχομαι τέτοια πράγματα. Δεν υπάρχει λόγος. (Στέφανο, 16 ετών, Ιταλία)

Υπήρξαν και ορισμένες νέες γυναίκες που αντιστάθηκαν στον έλεγχο, όμως άλλες κατηγορήσαν τον εαυτό τους: «νιώθω ένοχη που μίλησα στον [πρώην σύντροφο]» και σε μεγαλύτερο ποσοστό από τα αγόρια περιέγραψαν ότι ένιωσαν θλιμμένες, πληγωμένες, χωρίς αυτοπεποίθηση και απομονωμένες ως συνέπεια της ΔΒΚ. Περιγράφηκαν διαφορετικά πρότυπα για τους δύο συντρόφους της σχέσης και συνήθως ήταν έμφυλα: «Ξέρει τον κωδικό... αλλά τον δικό του δεν μου τον δίνει».

Ο αντίκτυπος της κοινοποίησης σεξουαλικών εικόνων και της σεξουαλικής πίεσης ήταν πολύ πιο προβληματικός για τις νέες γυναίκες, καθώς ήταν ευάλωτες στα πλήγματα στη φήμη τους, αντίθετα από τους νέους άντρες. Στην Κύπρο εμφανίστηκαν ως σημαντικές η γυναικεία παρθενιά και αγνότητα, που «είναι η μοναδική της προίκα». Σε όλες τις χώρες όπου κάναμε συνεντεύξεις, η σεξουαλική πίεση που αναφέρθηκε κατευθυνόταν προς τις νέες γυναίκες.

Οι νέες γυναίκες περιέγραψαν ισχυρότερα αισθήματα οδύνης και φόβου ως συνέπεια της σωματικής βίας: «τον φοβάμαι... νιώθω πραγματικά εντελώς αδύναμη και τρομοκρατημένη». Αντίθετα, οι νέοι άντρες συνήθως ανέφεραν ότι «απλά γέλασα» ή «ενοχλήθηκα και τερμάτισα τη σχέση». Προφορικά πειράγματα που ορισμένοι νέοι άντρες έβλεπαν σαν αστείο, μπορούσαν να βιώνονται ως συντριπτικά:

Στην αρχή, ήταν φανερό πως του φαινόταν πλάκα... Δεν θέλω να το ακούω αυτό το πράγμα συνεχώς... θέλω να σε ακούσω να λες κάτι ωραίο για αλλαγή, κι όχι να λες συνεχώς κάτι φρικτό... (Μόλι, 15 ετών, Αγγλία)



ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Η αναγνώριση του εξαναγκασμού και της βίας στις συντροφικές σχέσεις είναι αποφασιστικής σημασίας αν θέλουμε να καταπολεμηθεί και να τερματιστεί η ΔΒΚ, ωστόσο πολλοί από τους νέους ανθρώπους στις συνεντεύξεις μας αποδέχονταν αυτή τη συμπεριφορά ως φυσιολογική. Η ευαισθητοποίηση σχετικά με τη ΔΒΚ τόσο στο διαδίκτυο όσο και εκτός στις ερωτικές σχέσεις των νέων πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα για τις κυβερνήσεις της ΕΕ.
2. Οι διαδικτυακές και μη διαδικτυακές μορφές ελέγχου και κακοποίησης τέμνονται στις ζωές των νέων. Η αναγνώριση αυτού του αλληλένδετου χαρακτήρα θα είναι το κλειδί για το σχεδιασμό κατάλληλων στρατηγικών και παρεμβάσεων για την πρόληψη της ΔΒΚ στις ερωτικές σχέσεις των νέων.
3. Τα σχολεία μπορούν να παίξουν κεντρικό ρόλο στη διαμόρφωση της αντίληψης των νέων σχετικά με το τι συνιστά μια θετική σχέση και ποια είδη συμπεριφοράς είναι απαράδεκτα. Οποιοδήποτε πρόγραμμα απευθύνεται σε νέους ανθρώπους πρέπει να στοχεύει τόσο στα θύματα όσο και στους δράστες. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς η διάκριση μεταξύ θυμάτων και δραστών δεν είναι πάντα ξεκάθαρη: ορισμένοι νέοι άνθρωποι έβλεπαν τον εαυτό τους σαν θύμα κακοποίησης ενώ συγχρόνως ασκούσαν άλλες μορφές βίας. Για να αποφευχθούν οι πολώσεις, απαραίτητο πρώτο βήμα είναι η εκμάθηση της σωστής συμπεριφοράς σε ένα μη επικριτικό περιβάλλον.
4. Τόσο τα σχολεία όσο και οι εκστρατείες στα ΜΜΕ πρέπει να χρησιμοποιούνται για να μεταδίδουν μηνύματα σχετικά με τα πιθανά αρνητικά αποτελέσματα της ανταλλαγής σεξουαλικών εικόνων. Πρέπει δε να απευθύνονται σε νεότερες ομάδες παιδιών και νέων, καθώς και σε μεγαλύτερης ηλικίας εφήβους.

5. Η ανισότητα των φύλων διαμορφώνει και συντηρεί τη ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων και η επιρροή της πρέπει να αντιμετωπίζεται στην εκπαίδευση και τις σχετικές εκστρατείες. Ορισμένοι νέοι άντρες που συμμετείχαν στη μελέτη αυτή έδειξαν να έχουν επίγνωση της ανισότητας των φύλων. Η συμμετοχή νέων αντρών στις εκστρατείες και τις πρωτοβουλίες, ώστε να στερεότυπα περί ανδρισμού να αμφισβητούνται από τους ίδιους τους νέους άντρες που μπορούν να αποτελέσουν πρότυπα για εναλλακτικές μορφές αρρενωπότητας είναι μια προσέγγιση που μπορεί να αποδειχτεί πολύτιμη. Τα μέτρα που προάγουν την ισότητα των φύλων στα σχολεία πρέπει να ενσωματωθούν σε όλο το σχολικό πρόγραμμα και σε όλες τις όψεις της σχολικής ζωής.



Ενημερωτικά έγγραφα

- 1. Ευαισθητοποίηση πολιτικών και πρακτικών στην Ευρώπη σχετικά με τις εφηβικές συντροφικές σχέσεις και τις νέες τεχνολογίες**
- 2. Συχνότητα και αντίκτυπος εμπειριών διαπροσωπικής βίας και κακοποίησης στις σχέσεις των νέων**
- 3. Κίνδυνος και προστατευτικοί (προγνωστικοί) παράγοντες για τη θυματοποίηση και την αυτοουργία ΔΒΚ**
- 4. Οι απόψεις των νέων σχετικά με την πρόληψη και την παρέμβαση για τη διαπροσωπική βία και κακοποίηση στις σχέσεις των νέων**
- 5. Διαπροσωπική βία και κακοποίηση στις συντροφικές σχέσεις από τη σκοπιά των νέων**



Ομάδα προγράμματος:

Αγγλία: Christine Barter, Nadia Aghtaie, Cath Larkins, Marsha Wood, Nicky Stanley
Βουλγαρία: Georgi Apostolov, Luiza Shahbazyan
Κύπρος: Susana Pavlou, Stalo Lesta
Ιταλία: Noemi De Luca, Gianna Cappello
Νορβηγία: Carolina Øverlien and Per Hellevik

Η πλήρης έκθεση του προγράμματος θα είναι διαθέσιμη την άνοιξη του 2015, για να την αποκτήσετε παρακαλούμε επικοινωνήστε με την Christine Barter στη διεύθυνση Christine.Barter@bristol.ac.uk.

Η δημοσίευση έχει παραχθεί με την οικονομική στήριξη του προγράμματος DAPHNE της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το περιεχόμενο αυτής της έκδοσης αποτελούν αποκλειστική ευθύνη της ομάδας STIR και δεν θεωρηθείτε ότι αντικατοπτρίζουν τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.